

ADMINISTRACINĖ ATSAKOMYBĖ UŽ COVID-19 KARANTINO REIKALAVIMŲ PAŽEIDIMUS: LIETUVOS ATVEJIS

Kristina Konkova, Violeta Naujokienė

Kauno kolegija

Anotacija. COVID-19 pandemija pakeitė visą pasaulį, ne išimtis ir Lietuva, kuriai teko iššūkis suvaldyti pavojingą virusą. Analogo Lietuvoje neturinti situacija privertė valdžios institucijas keisti daugybę įstatymų tam, kad pandemijos įtaka valstybei būtų kuo mažesnė. Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas, buvo papildytas tam tikrais nusižengimais, susijusiais su karantino sąlygų pažeidimais. Šis pokytis lėmė ir policijos institucijų veiklą, kurios turėjo sukurti tokių administracinių nusižengimų tyrimų praktiką. Kaip sekėsi stabdyti COVID-19 viruso plitimą Lietuvoje pasitelkiant tam tikrų ribojimų įvedimą ir atsakomybės už šių ribojimų taikymą, bus aptariama šiame straipsnyje.

Reikšminiai žodžiai: COVID-19, karantinas, ekstremali situacija, karantino sąlygos.

Įvadas

2020 metais prasidėjusi pasaulinė COVID-19 pandemija Lietuvą pasiekė 2020 metų kovo mėnesį, kada Vyriausybė neeilinio posėdžio metu priėmė sprendimą dėl karantino paskelbimo laikotarpiu nuo 2020-03-16 iki 2020-06-16. Šis sprendimas pakeitė daugelio Lietuvos gyventojų gyvenimus ir lėmė tam tikrus socialinio gyvenimo ypatumus. Tokie kardinalūs gyvenimo pokyčiai paveikė kiekvieną. COVID-19 situacija Lietuvoje neturi analogo, tai reiškia, kad visa valstybė ir visos tiek privačios, tiek valstybinės institucijos turėjo greitai persiorientuoti ir dirbti naujomis sąlygomis. Savo ruožtu policijai teko pertvarkyti savo veiklos ir darbo metodus, susikoncentruoti ties prevencine veikla, užtikrinant karantiną Lietuvoje bei greitai suformuoti administracinių nusižengimų, susijusių su karantino reikalavimų pažeidimais, tyrimų praktiką. Kadangi tai buvo naujovė policijos veikloje ir dar iki šios dienos ta praktika yra formuojama, yra aktualu aptarti ir išanalizuoti administracinę atsakomybę už COVID-19 karantino reikalavimų pažeidimus. Ši tema aktuali ir ypatinga dėl to, kad, visų pirma, tai yra naujovė policijos veikloje, visų antra – Vyriausybės nutarimų kaita bei administracinių nusižengimų kodekso pataisos sukėlė tam tikrą neaiškumą dėl to, už kokių sąlygų pažeidimus yra taikoma administracinė atsakomybė konkrečiu laiku. Kartu temos aktualumą sąlygoja tai, kad iki šiol nėra vientisos mokslinės analizės apie COVID-19 administracinių nusižengimų atskleidimą ir tyrimą Lietuvoje. Nusistačius ir išsiaiškinus pagrindinius tokių tyrimų aspektus ir problemines sritis, galima apibrėžti pagrindines tokių tyrimų gaires.

Tyrimo objektas – administracinis nusižengimas, numatytas LR ANK 45 str.

Tyrimo problema – nustatyti administracinės atsakomybės už COVID-19 karantino reikalavimų pažeidimus raiškos bruožus Lietuvoje.

Tyrimo tikslas – atskleisti skaitytojams administracinės atsakomybės ypatumus, tiriant administracinius nusižengimus, susijusius su COVID-19 karantino sąlygų pažeidimais.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išanalizuoti COVID-19 karantino sąlygas ir jų kaitą nuo 2020 metų kovo mėnesio.
2. Išanalizuoti administracinių nusižengimų, numatytų LR ANK 45 str. 3 d. ir 4 d. (visuomenės sveikatos srities Europos Sąjungos reglamentų ar sprendimų, higienos norminių aktų ar kitų visuomenės sveikatos srities teisės aktų, Lietuvos Respublikos žmonių užkrečiamųjų ligų profilaktikos ir kontrolės įstatymo pažeidimas) sudėtį.
3. Išanalizuoti policijos ir teismų praktiką, tiriant administracinius nusižengimus, susijusius su COVID-19 karantino sąlygų pažeidimais.

Tyrimo metodai: siekiant iškelto tikslo bei darbe iškeltų uždavinių įvykdymo buvo naudojami duomenų bei dokumentų analizės metodai, taikytas nagrinėjant norminius teisės aktus, susijusius su COVID-19 pandemija ir karantinu Lietuvoje bei analizuojant LR ANK 45 str. numatytą administracinį nusižengimą.

COVID-19 situacijos analizė Lietuvoje

2020 metų vasario 28 d. pirmasis viruso atvejis buvo užfiksuotas Lietuvoje. Lietuvos Vyriausybė atsižvelgdama į pasaulinę situaciją ir nevaldomą viruso plitimą jau vasario 26 dieną paskelbė

ekstremaliąją situaciją: „dėl ekstremaliojo įvykio susidariusi padėtis, kuri gali sukelti staigų didelį pavojų gyventojų gyvybei ar sveikatai, turtui, aplinkai arba gyventojų žūtį, sužalojimą ar padaryti kitą žalą“. O patvirtinus pirmąjį COVID-19 viruso atvejį, kovo 16 dieną Vyriausybės nutarimu buvo įvestas karantinas – „specialus užkrečiamųjų ligų profilaktikos ir kontrolės priemonių taikymo režimas, įvedamas atskiriems objektams ar apkrėstose teritorijose, kai registruojami nežinomos kilmės užkrečiamųjų ligų sukėlėjų paplitimai arba ypač pavojingų užkrečiamųjų ligų atvejai, protrūkiai ar epidemijos“. Karantinas buvo paskelbtas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. kovo 14 d. nutarimu Nr. 207, šiuo nutarimu Vyriausybė nustatė specialią asmenų darbo, gyvenimo, poilsio, kelionių tvarką, kitokios veiklos sąlygas taip ribodama COVID-19 ligos plitimą. Karantino paskelbimo metu buvo nustatytos pagrindinės karantino sąlygos:

1. Sugriežtintas judėjimas per Lietuvos sieną, jį apribojant arba visai uždraudžiant, o asmenims, grįžusiems ar atvykusiems iš užsienio valstybių, buvo nustatyta 14 dienų izoliacija;
2. Viešųjų ir maitinimo įstaigų, pasilinksminimo vietų darbo laikas ribojamas nuo 8 iki 23 val.;
3. Kultūriniais, sportiniais ir kitiems renginiams taikomas dalyvių skaičiaus ribojimas, atstumų laikymasis tarp dalyvių, atviros erdvės reikalavimas renginio metu ir renginių organizavimas, kai dalyviai neišlipa iš savo automobilių;
4. Švietimas vykdomas laikantis visų būtinųjų higienos normų, atskiriant srautus ir užtikrinant minimalų kontaktą tarp mokinių ir mokytojų;
5. Nustatytas įpareigojimas asmenims, vyresniems nei 6 metų, dėvėti nosį ir burną dengiančias apsaugos priemones (veido kaukes, respiratorius ar kitas priemones) viešose vietose.

Šalia nurodytų sąlygų Vyriausybės nutarime buvo nurodyta pavesti valstybės lygio ekstremaliosios situacijos valstybės operacijų vadovui (toliau – operacijų vadovas), gavus atsakingos ministerijos pasiūlymą dėl būtinų karantino priemonių nustatymo, nustatyti konkrečias karantino režimo priemones. Remiantis Lietuvos Respublikos Ministro Pirmininko 2020 m. vasario 27 d. potvarkiu Nr. 43 „Dėl valstybės lygio ekstremaliosios situacijos valstybės operacijų vadovo paskyrimo“ į operacijų vadovo pareigas buvo paskirtas Lietuvos Respublikos Sveikatos apsaugos ministras Aurelijus Veryga. Operacijų vadovas, priimdamas sprendimus dėl COVID-19 ligos valdymo priemonių, tam tikra prasme užtikrino karantino įgyvendinimą Lietuvoje bei

nuolatinę stebėseną. Ta stebėseną pasižymėjo tuo, kad gaudamas informaciją iš kitų ministerijų dėl pakitusios karantino situacijos ar reikalingų griežtesnių priemonių, turėjo galimybę greitai sureaguoti ir priimti naują sprendimą su naujomis karantino sąlygomis.

Lietuvos Respublikos Seimo oficialiame tinklapyje nurodoma, kad nuo 2020 metų vasario 28 dienos iki 2021 m. lapkričio mėnesio, operacijų vadovas priėmė jau apie 1 tūkst. sprendimų, iš dalies ar visiškai susijusių su COVID-19 liga. Vienas iš tokių sprendimų yra sprendimas dėl COVID-19 ligos atvejo apibrėžimo atnaujinimo. Šiuo sprendimu buvo nustatytos dvi pagrindinės sąvokos: įtariamas atvejis – asmuo su ūmia kvėpavimo takų infekcija (staigiai prasidėjęs bent vienas iš šių simptomų: karščiavimas, kosulys, apsunktas kvėpavimas) ir nėra nustatyta kitos etiologinės (kilmės) priežasties, kuri paaiškintų šiuos simptomus, ir 14 dienų laikotarpiu iki simptomų pradžios keliavo ar gyveno teritorijose, kur vyksta COVID-19 ligos (koronaviruso infekcijos) vietinis plitimas ar plitimas visuomenėje; patvirtintas atvejis – asmuo, kuriam laboratorijoje patvirtinta COVID-19 liga (koronaviruso infekcija), nepriklausomai nuo klinikos ir simptomų“. 2020 m. kovo 12 d. operacijų vadovas savo sprendimu Nr. V-343 pateikė rekomendaciją: „stabdyti ugdymo ir vaikų priežiūros procesą ir švietimo veiklą visose švietimo įstaigose, dienos ir užimtumo centruose, rekomenduojant pasinaudoti mokinių atostogomis ir pasiruošiant taikyti ugdymo procesą nuotoliniu būdu“. Šie keli pavyzdžiai rodo, kad Vyriausybės nutarimas dėl karantino Lietuvoje sąlygojo daugybę operacijų vadovo sprendimų dėl COVID-19 situacijos suvaldymo, kurie apėmė įvairias visuomeninio ir privataus gyvenimo sritis. Nors Lietuvos valdžia tam tikrų priemonių ėmėsi dar prieš prasidedant koronaviruso masiniam plitimui, visgi neilgai trukus, 2020 metų kovo 20 dieną Lietuvoje buvo patvirtinta pirmoji mirtis nuo koronaviruso. Su kiekviena diena viruso atvejai didėjo, buvo pradėta skaičiuoti daugiau mirčių, dėl to kiekvieną dieną buvo analizuojama situacija ir keičiami karantino reikalavimai bei sąlygos. Pirmasis karantinas tęsėsi iki 2020 m. birželio 16 d. Šis laikotarpis buvo sudėtingas visiems, kadangi žmonės iki šiol gyvenę laisvai privalėjo paklusti naujoms gyvenimo sąlygoms. Pirmo karantino metu didelių prieštaravimų ar priešiško nustatytoms taisyklėms nebuvo, kadangi visi tikėjosi, kad jam pasibaigus visi grįš į normalų gyvenimą, tačiau lapkričio mėnesį prasidėjus naujai viruso plitimo bangai buvo įvestas antrasis karantinas, kurio metu vėl buvo įvedamos naujos karantino sąlygos. 2020 m.

lapkričio 4 d. dėl pablogėjusios epideminės situacijos Vyriausybė nutarimu Nr. 1226 Lietuvos Respublikos teritorijoje antrą kartą buvo paskelbtas karantinas. Antrasis karantinas tam tikra prasme buvo lengvesnis jau vien dėl to, kad žmonės žinojo, kas tai yra ir ko tikėtis. Lygiai taip pat valdžios institucijos ir įvairios įmonės bei organizacijos žinojo, ko tikėtis ir ko laukti, todėl antrąjį karantiną visi sutiko ramiai. Tam tikras progresas juntamas ir pačiame Vyriausybės nutarime. Jeigu pirmo karantino metu nutarime nustatytos sąlygos buvo bendrinės, reikalaujančios operacijų vadovo išsamesnio sprendimo vienu ar kitu klausimu, susijusiu su karantinu ir COVID-19 pandemijos valdymu, tai paskelbiant antrąjį karantiną Vyriausybė savo nutarime jau išsamiau reglamentavo karantino sąlygas. Tai lėmė skiepijimosi ir testavimo pradžia, kadangi nutarime buvo įtrauktos ne tik sąlygos dėl judėjimo, veiklos ar susibūrimų ribojimo, bet ir išimties pasiskiepijusiems asmenims ar asmenims, kurie darėsi antigenų testą. Pagrindinės Vyriausybės nutarime nurodytos antrojo karantino sąlygos:

1. Įpareigojimas vyresnius nei 6 metų asmenis viešose vietose dėvėti nosį ir burną dengiančias apsaugos priemones (veido kaukes, respiratorius ar kitas priemones), kurios priglunda prie veido ir visiškai dengia nosį ir burną. Šis reikalavimas netaikomas profesionaliai sportuojantiems asmenims ir atlikėjams;
2. Nustatytos šios asmenų būriavimosi, artimų kontaktų ir asmeninių švenčių organizavimo sąlygos: privačiose ir viešose uždaroose vietose asmenys gali būti ne didesnėmis nei 10 asmenų, dviejų šeimų ir (ar) dviejų namų ūkių narių grupėmis; laidotuvių apeigose uždaroose erdvėse gali dalyvauti ne daugiau kaip 50 asmenų, išskyrus ritualines paslaugas teikiančius asmenis;
3. Nustatyta, kad parduotuvių, turgaviečių ir kitų viešų prekybos vietų veikla organizuojama užtikrinant 10 m² prekybos plotą vienam lankytojui (išskyrus atvejus, kai aptarnaujami tik asmenys, atitinkantys šio nutarimo 18 punkte nurodytus kriterijus);
4. Nustatyta, kad paslaugos, teikiamos kontaktiniu būdu, teikiamos užtikrinant 10 m² paslaugos teikimo plotą vienam paslaugos gavėjui.

Iš pateiktų pavyzdžių galima matyti, kad karantino sąlygos konkretnės ir išsamesnės, yra nustatyti konkretūs atstumai ir reikalavimai, iš kurių pagrindinis yra dėvėti apsaugines veido kaukes. Reikėtų atskirai paminėti nutarimo 18 punktą, kuris ypatingas tuo, nes jame yra minimi asmenys, kuriems nutarime nurodytos sąlygos

negalioja arba galioja iš dalies. Tai asmenys, kurie: yra pasiskiepiję viena iš šių COVID-19 ligos vakcinų; persirgo COVID-19 liga; atlikus COVID-19 tyrimą ir gavus neigiamą atsakymą; yra vaikai iki 16 metų.

Kaip ir ankstesniame nutarime, operacijų vadovas įpareigojamas, gavus informacijos apie būtinas naujas karantino sąlygas ar būtinybę karantino sąlygas keisti, priimti atitinkamus sprendimus. Aptartame nutarime karantino laikotarpis nuodytas nuo 2020 m. lapkričio 7 d. 00:00 val. iki 2021 m. birželio 30 d. 24:00 val. Šis laikotarpis buvo ilgesnis, nei pirmo karantino metu. Į pagalbą užtikrinant Vyriausybės nustatytų sąlygų įgyvendinimą, buvo pasitelktos įvairios institucijos – kariuomenė, valstybės sienos apsaugos pareigūnai, Nacionalinis visuomenės sveikatos centras (toliau – NVSC), policijos pareigūnai. Būtent policijos pareigūnai bendradarbiaudami kartu su NVSC vykdė karantino priežiūrą Lietuvos teritorijoje. Jie vykdė prevenciją, fiksavo karantino sąlygų pažeidimus ir juos tyrė. Galima teigti, kad policijos įstaigos buvo pagrindinės, kurios užtikrino karantino sąlygų laikymosi priežiūrą, karantino sąlygų pažeidimų prevenciją ir tokių pažeidimų tyrimą.

Administracinė atsakomybė už COVID-19 karantino sąlygų pažeidimus

Dėl tam tikrų konspiracinių teorijų apie pandemiją ir jos valdymo priemones kai kurie žmonės pradėjo kvestionuoti karantino sąlygas. Tai sąlygojo valstybines institucijas veikti dvejopai karantino metu: ne tik užtikrinti nuolatinę karantino sąlygų kaitą bet ir pasitelkti visus turimus institucinius ir žmogiškuosius resursus užtikrinant tų sąlygų laikymąsi ir pažeidimų fiksavimą. Policijos sistemai teko nelengva užduotis – ji turėjo pertvarkyti savo veiklą ir sistemą taip, kad būtų užtikrintas policijos uždavinių įgyvendinimas, būtų užtikrintos karantino sąlygos policijos įstaigose tarp policijos pareigūnų bei savo užduotis papildyti naujomis funkcijomis – fiksuoti ir tirti karantino reikalavimų nusižengimus. Policijos įsitraukimą į COVID-19 pandemijos suvaldymą paskatino operacijų vadovo sprendimas. Šiuo sprendimu Policijos departamentui prie Vidaus reikalų ministerijos (toliau – PD) pavesta: „užtikrinti asmenų, kuriems patvirtinta COVID-19 ligos lengva forma ir kurių sveikatos būklė leidžia juos gydyti ambulatoriškai, asmenų, įtariamų, kad serga bei asmenų, turėjusių sąlytį su sergančiuoju COVID-19 liga, kurių izoliavimo vieta namuose ar kitoje gyvenamojoje aplinkoje, asmenų, grįžusių ar atvykusių iš užsienio valstybių, kurių izoliavimo vieta namuose

ar kitoje gyvenamojoje aplinkoje, tikrinimą izoliacijos laikotarpiu dėl izoliavimo reikalavimų laikymosi“. PD kartu su savivaldybių administracijų direktoriais, nustačius izoliavimo reikalavimų pažeidimus operacijų vadovo nurodymu: pradeda administracinių nusižengimų teiseną, atlieka administracinių nusižengimų tyrimą ir surašo administracinių nusižengimų protokolus; informuoja apie nustatytus pažeidimus Nacionalinį visuomenės sveikatos centrą prie Sveikatos apsaugos ministerijos. Tokiu būdu operacijų vadovo sprendimu policijos institucijos buvo įtrauktos į pandemijos suvaldymą ir karantino priežiūrą. Pagrindinė teisės norma, reglamentuojanti administracinę atsakomybę už karantino sąlygų pažeidimus, yra Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 45 str. – „visuomenės sveikatos srities Europos Sąjungos reglamentų ar sprendimų, higienos norminių aktų ar kitų visuomenės sveikatos srities teisės aktų, Lietuvos Respublikos žmonių užkrečiamųjų ligų profilaktikos ir kontrolės įstatymo (toliau – užkrečiamųjų ligų įstatymas) pažeidimas“. Ši teisės norma yra pagrindinė, nusakanti atsakomybę už visuomenės sveikatos srities teisės aktų pažeidimus. Blanketinė dispozicija aptariamo straipsnio atveju nukreipia į kitus teisės aktus, kuriuose yra numatytos elgesio taisyklės, už kurių pažeidimą yra numatyta sankcija. Karantino Lietuvoje atveju administracinė atsakomybė kyla už užkrečiamųjų ligų įstatymo bei su juo susijusių teisės aktų pažeidimą. Būtent aptariamo įstatymo pagrindu buvo paskelbtas karantinas bei nustatomos karantino sąlygos. Todėl administracinė atsakomybė taikoma ne tik konkrečiai už užkrečiamųjų ligų įstatymo pažeidimą, bet ir už šio įstatymo sąlygotų norminių aktų pažeidimus (Vyriausybės nutarimai, operacijų vadovo sprendimai). Nusižengimas, numatytas LR ANK 45 str. 1 d., yra formalios sudėties, nereikalaujantis kylančių pasekmių, tai reiškia, kad nesilaikant įstatymo nuostatų yra taikoma administracinė atsakomybė, nepriklausomai nuo to, ar atsirado tam tikros pasekmės. To paties straipsnio 3 dalyje nurodytas nusižengimas yra materialios sudėties, reikalaujantis pasekmių – LR ANK 45 str. 1 d. nurodytos veikos, sukėlusios pavojų išplisti pavojingoms ar ypač pavojingoms užkrečiamosioms ligoms. Ši teisės norma karantino metu yra pagrindinė, kuri buvo ir yra taikoma kovojant su COVID-19 viruso plitimu. Paskelbus pirmąjį karantiną Lietuvos Respublikos teritorijoje, LR ANK 45 straipsnis buvo papildytas 4 dalimi – „šio straipsnio 1 dalyje nurodytos veikos, sukėlusios pavojų išplisti pavojingoms ar ypač pavojingoms

užkrečiamosioms ligoms, padarytos karo, nepaprastosios padėties, mobilizacijos, karantino, riboto karantino metu, taip pat susidarius ekstremaliajai situacijai ar ekstremaliajam įvykiui, jeigu ekstremalioji situacija ar ekstremalusis įvykis kelia pavojų žmonių gyvybei ar sveikatai “ . Ši dalis išskiria užkrečiamųjų ligų įstatymo pažeidimus karantino metu. Todėl asmenims, kurie karantino metu nesilaikė karantino sąlygų, buvo taikoma ANK 45 str. 4 d. Kitu laikotarpiu, kada karantinas buvo atšauktas, nesilaikant tam tikrų nustatytų sąlygų, buvo taikoma ANK 45 str. 3 d.

Kalbant apie atsakomybės taikymą įstatymą pažeidusiems asmenims, reikia pažymėti, kad kiekvienas administracinis nusižengimas yra išskirtinis ir apima ne tik tam tikrus teisei priešingus veiksmus bet ir pažeidimo objektą, subjekto ypatybes, objektyviają ir subjektyviają pažeidimo pusę. Kiekvienu konkrečiu atveju turi būti nustatyta visuma šių požymių, kad būtų konstatuotas administracinis nusižengimas, trūkstant nors vienai daliai, asmens veika negali būti pripažįstama kaip nusižengimas. Karantino sąlygų pažeidimo atveju pagrindinė teisės norma yra LR ANK 45 str. 1 d. : „visuomenės sveikatos srities Europos Sąjungos reglamentų ar sprendimų, higienos norminių aktų ar kitų visuomenės sveikatos srities teisės aktų, Lietuvos Respublikos žmonių užkrečiamųjų ligų profilaktikos ir kontrolės įstatymo pažeidimas, užtraukia įspėjimą arba baudą asmenims nuo šešiasdešimt iki vieno šimto keturiasdešimt eurų ir baudą juridinių asmenų vadovams ar kitiems atsakingiems asmenims nuo vieno šimto keturiasdešimt iki šešių šimtų eurų.“ Aptariamo administracinio nusižengimo objektas – tai administracinės teisės normų saugomos asmeninės, socialinės ir kitokios vertybės, tam tikri teisiniai gėriai, į kuriuos kėsinamasi. Administracinėje teisėje bendrasis visų nusižengimų objektas, į kurį kėsinamasi bet koku atveju pažeidus LR ANK nuostatas – „nustatyta valdymo tvarka, kadangi administracinė teisė yra viešosios teisės šaka, reglamentuojanti viešojo administravimo subjektų statusą, kompetenciją, jų visuomeninius santykius su viešosios bei privatinės teisės subjektais bei jų tarpusavio santykius“. Šalia bendrojo nusižengimo objekto yra išskiriami rūšinis ir tiesioginis objektas:

a. Rūšinis objektas – rūšinis objektas yra nurodytas LR ANK specialiojoje dalyje. LR ANK 45 str. 1 d. rūšinis objektas – žmonių gyvybės ir sveikatos apsauga (VIII skyrius);

b. Tiesioginis – tiesioginis objektas yra nustatomas konkrečiu atveju nagrinėjant administracinį nusižengimą. Aptariamam atveju tai galėtų būti reikalavimas dėvėti apsauginę kaukę arba nustatyta keliavimo tvarka ir pan.

Administracinio nusižengimo objektyvioji pusė – tai tam tikra veika, kuria kėsiamasi į administracinės teisės pažeidimo objektą. Tai gali būti aktyvūs asmens veiksmai arba pasyvūs, nevykdant nustatytų elgesio taisyklių. Objektyvioji pusė tai yra administracinio nusižengimo išoriškai matoma dalis, tai konkretūs asmens veiksmai, elgesys, konkrečios realybėje egzistuojančios sąlygos. Objektyviają pusę sudaro:

a. Pavojinga veika – LR ANK 45 str. 1 d. nurodytas administracinis nusižengimas gali būti padaromas tiek veikimu (karantino metu buvo nustatytas draudimas be svarbių priežasčių keliauti į kitos savivaldybės teritoriją, asmeniui nuvykus į kitą savivaldybę ir taip padarius nusižengimą, laikoma, kad jis nusižengimą padarė veikdamas aktyviai), tiek neveikimu (apsauginės kaukės nedėvėjimas);

b. Padariniai – aptariamas straipsnis (LR ANK 45 str. 1 d.) yra formalios sudėties, todėl nusižengimo metu padariniai nėra nustatinėjami. Tačiau LR ANK 45 str. 3 d. ir 4 d. nurodyti nusižengimai reikalauja pasekmių – „sukėlusios pavojų išplisti pavojingoms ar ypač pavojingoms užkrečiamosioms ligoms“. Padariniai tai yra kilęs pavojus išplisti COVID-19 ligai, tuo atveju, jeigu asmens veiksmai nesukėlė pavojaus, jo veika kvalifikuojama pagal LR ANK 45 str. 1 d. Tuo atveju, jeigu asmens veiksmai sąlygojo kitų asmenų užsikrėtimus koronavirusu, asmeniui yra taikoma baudžiamoji atsakomybė pagal LR BK 277 straipsnį. Jeigu asmens veiksmai kėlė pavojų kitiems užsikrėsti virusu, tačiau dėl tam tikrų aplinkybių žmonės neužsikrėtė, taikoma administracinė atsakomybė.

c. Priežastinis veikos ir jos padarinių ryšys – ši dalis yra aktuali nagrinėjant LR ANK 45 str. 3 d. ir 4 d. numatytus nusižengimus. Pavyzdžiui, nustatius, kad žmogus draudimo keliauti į kitą savivaldybę metu nuvažiavo į kitą savivaldybę ir susitiko su grupe žmonių, nesilaikydamas saugių atstumų ir papildomų reikalavimų, sukėlė pavojų pernešti virusą kitiems žmonėms, kurie tą virusą galėjo parnešti į savo aplinką ir taip COVID-19 virusas būtų išplitęs. Tokie asmens veiksmai – keliavimas ir susitikimas su kitais asmenimis – yra priežastinis ryšys tarp asmens veiksmų ir kilusių padarinių – pavojaus išplisti koronavirusui.

d. Veikos padarymo laikas – laiko faktorius yra aktualus LR ANK 45 str. 4 d. atžvilgiu, kadangi ten yra nurodytas konkretus pažeidimo padarymo laikas – „padarytos karo, nepaprastosios padėties, mobilizacijos, karantino, riboto karantino metu, taip pat susidarius ekstremaliajai situacijai ar ekstremaliajam įvykiui, jeigu ekstremalioji situacija ar ekstremalusis įvykis kelia pavojų žmonių gyvybei ar sveikatai“ . LR ANK 45 str.

4d. savyje apima 1 d. ir 3 d. nurodytus nusižengimus bei papildo pažeidimą laiko reikalavimu. Tuo atveju, jeigu pažeidimas yra padaromas ne nurodytu metu, asmens veiksmai yra kvalifikuojami atitinkamai pagal straipsnio 1 ar 3 dalis.

Administracinio nusižengimo subjektas – aptariamo nusižengimo atveju nėra numatyta specialių reikalavimų subjektui, todėl LR ANK 45 str. pažeidimo subjektu gali būti ir atsakomybė taikoma asmeniui, kuriam nusižengimo padarymo metu yra 16 metų (LR ANK 6 str. 1 d.). Ši taisyklė yra bendra administracinėje teisėje, tik tam tikrais atvejais yra numatyti specialūs reikalavimai subjektai – profesinė veikla ar užimamos pareigos. COVID-19 pandemijos metu atsakomybė už karantino reikalavimų pažeidimus taikoma visiems asmenims, sulaukusiems 16 metų, nepriklausomai nuo jų užimamų pareigų ar visuomeninio statuso.

Administracinio nusižengimo subjektyvioji pusė – tai psichinis pažeidėjo santykis su savo veika. Pagrindinis subjektyviosios pusės požymis yra kaltė, kuri yra dviejų formų: tyčia ir neatsargumas. Dažniausiai neatsargumas, kaip kaltės forma, yra nurodyta pačioje teisės normoje (LR ANK 537 str.), LR ANK 45 straipsnyje neatsargi kaltės forma nėra nurodyta, todėl preziumuojama, kad šis nusižengimas gali būti padaromas tik tyčia. Tyčia gali būti skirstoma į tiesioginę ir netiesioginę (LR ANK 8 str.). Tiesioginės tyčios atveju, kaip pavyzdį galima panagrinti apsauginės kaukės nedėvėjimą, kaukės nedėvintis asmuo suvokia, jog toks jo elgesys pažeidžia nustatytas karantino sąlygas ir tokie asmens veiksmai gali sukelti pavojų jo paties sveikatai bei kitiems užsikrečiant COVID-19 liga, ir nori taip elgtis. Tokie jo veiksmai kvalifikuojami kaip padaryti tiesiogine tyčia. Netiesioginės tyčios atveju asmuo suvokia savo elgesį ir galimas pasekmes, tačiau nors ir nenori užsikrėsti koronavirusu, tačiau savo sąmoningu elgesiu leidžia virusui plisti. Tam tikrais atvejais dėl karantino metu dažnai keičiamų reikalavimų ir karantino sąlygų gali pasitaikyti situacijos, kad nusižengimai padaromi dėl neatsargumo, nes asmenys nebuvo susipažinę su naujomis taisyklėmis ir patys to nesuvokdami ir nežinodami padaro nusižengimus. Tokiais atvejais neatsargi kaltės forma sąlygoja lengvesnę atsakomybę, tačiau nuo atsakomybės neatleidžia.

Iš pirmo žvilgsnio administracinis nusižengimas, numatytas LR ANK 45 str. yra sudėtingas, kadangi nėra konkrečiai apibrėžtas ir paprastam žmogui sunku suvokti, už kokius veiksmus yra numatyta atsakomybė. Tačiau išanalizavus nagrinėjamą straipsnį yra aišku, kad pagrindinės taisyklės, už kurių pažeidimą yra

numatyta atsakomybė, yra nurodytos Vyriausybės nutarimuose, operacijų vadovo sprendimuose ar užkrečiamųjų ligų įstatyme. Teisingiausia būtų teigti, kad karantino atveju atsakomybė yra taikoma už minėtų teisės aktų visumos pažeidimą, kadangi Vyriausybės nutarimai buvo paskelbti remiantis užkrečiamųjų ligų įstatymu, o operacijų vadovo sprendimai paremti Vyriausybės nutarimais

Aptarus Vyriausybės ir operacijų vadovo pateiktas karantino sąlygas ir reikalavimus, išsiaiškinta, kad tos taisyklės buvo dinamiškos, keičiamos priklausomai nuo pandeminės situacijos, karantino reglamentavimas buvo nuoseklus ir visiems plačiai pristatomas žiniasklaidoje bei televizijoje. Kartu su karantino reglamentavimu, buvo keičiami ir įstatymai – LR ANK, LR BK, numatantys atsakomybę už tų sąlygų nesilaikymą. Dėl aiškaus visuomenės informavimo ir Vyriausybės aktyvios veiklos įstatymų ir teisės aktų leidybos srityje policija su teorinėmis problemomis nesusidūrė tiriant nusižengimus, susijusius su karantino sąlygų nesilaikymu. Didžiausias iššūkis buvo praktinė tokių nusižengimų tyrimų pusė. Pati svarbiausia buvo žmonių priešiškas nusistatymas prieš Vyriausybės nustatytas sąlygas bei reikalavimus. Dėl savo nusistatymo daugelis žmonių tyčia padarydavo nusižengimus nedėvėdami apsauginių kaukių ar nesilaikydami saugių atstumų. Pareigūnams nustačius pažeidimo sudėtį, žmonės vengdavo pateikti savo asmens duomenis, dėl ko pažeidimo fiksavimas užtrukdavo, kol sistemose buvo tikrinama pažeidėjo tapatybė. Kita problema buvo pats pažeidimo fiksavimas ir tyrimas. Apsauginių kaukių nedėvėjimo atvejais dažnai teisenos būdavo nutraukiamos, nes pagal gautą pareiškimą be pridėtos vaizdinės medžiagos nebuvo galimybės patvirtinti, kad asmuo buvo be kaukės, todėl teisenos nutraukiamos, nenustačius administracinio nusižengimo sudėties pagal LR ANK 591 str. 1 d. 1 p. Sudėtingas ir atstumų nesilaikymo fiksavimas, kai buvo reikalavimas, kad tarp asmenų negali būti mažesnis nei 2 metrų atstumas. Tokio reikalavimo pažeidimas yra sudėtingas įrodinėjimo prasme, kadangi šis atstumas gali būti greitai pakeistas, o tuo konkrečiu momentu, kada asmenys būdavo arčiau, užfiksuoti mažesnę nei reikalaujama atstumą yra neįmanoma, net ir esant vaizdinei medžiagai. Tokiais atvejais buvo taikoma taisyklė, jeigu akivaizdžiai matoma, kad asmenys yra arti, laikoma, kad atstumai nebuvo išlaikyti ir taip buvo padarytas nusižengimas. Kitais atvejais, kai nėra galimybės užfiksuoti konkretaus atstumo tarp asmenų, administracinio nusižengimo teiseną yra nepradedama, o pradėjus – nutraukiama.

Masinių renginių atvejais problematiška nustatyti visus nusižengusius asmenis, kadangi pažeidimas išaiškėdavo pasibaigus renginiui, kada sudėtinga nustatyti visus dalyvius. Ryškiausias tokio atvejo pavyzdys buvo 2021 metais, kada vykusiuose muzikos apdovanojimuose asmenys dalyvavo nesilaikydami karantino reikalavimo dėvėti apsauginę kaukę bei laikytis saugaus atstumo. Dėl šio renginio buvo nubausti 42 asmenys administracine tvarka už karantino reikalavimų pažeidimus. Šis renginys sukėlė visuomenės pasipiktinimą, kadangi jame buvo susirinkę žymiausi muzikos atstovai, formuojantys žmonių nuomonę. Jie savo elgesiu tiesioginio eterio metu darė nusižengimus, kol tuo metu galiojo griežtas karantinas ir žmonės priverstinai leido laiką namuose, saugodami save ir kitus. Viso karantino metu masiniai renginiai buvo po visuomenės ir teisėsaugos institucijų „padidinamuoju stiklu“, kadangi dalis renginių buvo uždrausta, o vykstantiems renginiams taikomos griežtos taisyklės, kurias išpildyti buvo sunku, todėl policijai teko nemenkas uždavinys, kada buvo pažeidžiamos renginių taisyklės. Nepaisant to, policija kiek įmanoma fiksavo tokius nusižengimus ir juos tyrė, nors galėjo pasitaikyti ir nenubaustų asmenų, kai renginio metu nebuvo sudarinėjami dalyvių sąrašai. Pati karantino situacija paveikė žmonių elgesį ir mąstymą, visuomenė pasidalijo į kelias grupes dėl savo požiūrio į karantiną – vieni jam pritarė, kiti neigė karantino būtinybę. Toks socialinis žmonių pasiskirstymas lėmė ir policijos darbą. Policijos pareigūnams teko kovoti su asmenų priešišku nustatytoms taisyklėms, jų įžūlumu pažeidinėjant taisykles ir atsisakymu bendradarbiauti, kas sąlygojo sudėtingesnius administracinių nusižengimų tyrimus. Dėl sudėtingo fiksavimo ir informacijos rinkimo, nemaža dalis administracinių nusižengimų teisenų buvo nutraukta, nes neužteko duomenų, patvirtinančių pažeidimo sudėtį. Nepaisant šių aplinkybių, praėjus kuriam laikui buvo išgrynintos tokių pažeidimų tyrimų taisyklės ir rėmai, kai susiformavo tokių pažeidimų tyrimo praktika, sumažėjo nutrauktų teisenų, kadangi jau pirminė medžiaga buvo surinkta kokybiška ir aiški. Atitinkamai praėjus kuriam laikui nuo karantino pradžios, kada visuomenei buvo pradėta teikti informacija dėl karantino sąlygų pasikeitimo ir tokių sąlygų tikslų, visuomenės nariai pradėjo adekvačiau reaguoti į policijos fiksuojamus nusižengimus ir jų tyrimą. Nepaisant nusistovėjusios tyrimų tvarkos, nemažai atvejų pasiekė ir teismus, kur buvo skundžiami policijos priimti nutarimai. Tokiais atvejais teismai atliko įstatymų aiškinimo funkciją, pareiškėjams išaiškindami, kodėl už vienokį ar kitokį elgesį asmuo buvo nubaustas.

Teismų praktika tiriant karantino reikalavimų pažeidimus

Karantino reikalavimų pažeidimų tyrimo praktikos formavimui didelės įtakos turėjo teismai, nagrinėdami administracinių nusižengimų bylas. Dažniausiai teismus pasiekdavo pažeidėjų skundai dėl jiems paskirtų nuobaudų ir prašymų panaikinti jų atžvilgiu policijos pareigūnų priimtus nutarimus dėl administracinių nusižengimų. Tokių atvejų teismuose buvo šimtai, ir kiekvienoje situacijoje pažeidėjai savo veiksmus aiškino skirtingai. Pavyzdžiui, Kaune buvo nagrinėjama byla pagal pažeidėjo skundą, kurioje jis nubaustas už tai, kad 2021 m. balandžio mėnesį į prekybos centrą atėjo nedėvėdamas nosį ir burną dengiančios apsaugos priemonės. Tuo nesilaikė karantino sąlygų, sukeldamas pavojų išplisti COVID-19 ligai. Už tokius veiksmus asmuo buvo nubaustas pagal LR ANK 45 str. 4 d. Šioje byloje pažeidėjas savo skundą motyvavo tuo, kad: „2021 m. balandžio 20 d. galiojo Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. lapkričio 4 d. nutarimas Nr. 1226 „Dėl karantino Lietuvos Respublikos teritorijoje paskelbimo“, kurio 2.1.5.2. p. numatyta įpareigoti asmenis, vyresnius, nei 6 metų, viešose vietose dėvėti nosį ir burną dengiančias apsaugos priemones, tačiau reikalavimas netaikomas neįgalumą turintiems asmenims, kurie dėl savo sveikatos būklės kaukių dėvėti negali ar jų dėvėjimas gali pakenkti asmens sveikatos būklei. Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos pažeidėjui buvo išdavusi neįgaliojo pažymėjimą, kuris galioja iki 2047 m. balandžio 8 d.“. Neįgalumo pažymėjime nurodoma, kad pažeidėjas yra iš dalies darbingas, jo darbingumo lygis yra 40 proc. Dėl šios aplinkybės, kaip teigia pažeidėjas, jis kaukės dėvėti neprivalėjo. Teismas išaiškino, kad šiuo atveju pagal byloje esančius medicininius dokumentus pažeidėjas yra neįgalumą turintis asmuo, todėl kaukės dėvėjimas pareiškėjui gali pakenkti jo sveikatos būklei. Be to, ir pats administracinė atsakomybėn patrauktas asmuo teigia, kad kaukės nedėvėjo dėl savo sveikatos būklės. Byloje nėra pateikta jokių priešingų įrodymų, kad K. Z. pagal savo sveikatos būklę galėjo dėvėti kaukę ir tai nekenkia jo sveikatos būklei. Dėl aukščiau išvardintų aplinkybių teismas panaikino nutarimo dalį, kuria asmuo buvo pripažintas padaręs nusižengimą, numatytą LR ANK 45 str. 4 d. Ši teismo nagrinėta byla parodo, kad pasitaiko atvejų, kada nors ir esant išsamiam taisyklių reglamentavimui, dėl žmogiškumo faktoriaus, kai pareigūnai nėra išsamiai susipažinę su nustatytais taisyklėmis, pasitaikydavo ir tokių situacijų. Tokias situacijas sąlygodavo ir paties

asmens veiksmai, kada pareigūnams nebuvo galimybės įsigilinti į situaciją, dėl ko asmuo būdavo neteisingai nubaustas, kaip ir aptartame teismo nutarime.

Kitoje byloje teismas aiškino LR ANK 45 str. 1 d. normos dispoziciją bei LR ANK 45 str. 4 d. pažeidimo sudėtį. Klaipėdos apskr. VPK Klaipėdos miesto PK 2021 m. nutarimu administracinio nusižengimo byloje V. U. nubaudė pagal LR ANK 45 str. 4 d. 500 Eur bauda už tai, kad ji 2021 m. gegužės mėnesį karantino metu uždaroje erdvėje – bute artimai kontaktavo su kitų ūkių asmenimis, tuo sukėlė pavojų išplisti COVID-19 ligai ir taip nesilaikė Vyriausybės nutarimo reikalavimų. Pažeidėja, kuri pateikė skundą, jį motyvavo tuo, kad: „už Vyriausybės nutarimo pažeidimą administracinė atsakomybė pagal ANK 45 straipsnio 1 ir 4 dalį nekyla, nes tai nenumatyta šios straipsnio 1 dalies dispozicijoje, o ANK 45 straipsnio 1 dalyje išvardintų teisės aktų ji nepažeidė, taip pat nesukėlė pavojaus išplisti pavojingoms ar ypač pavojingoms užkrečiamosios ligoms“. Teismas išaiškino, kad ANK 45 straipsnio 1 dalyje numatyta administracinė atsakomybė už tam tikrų teisės aktų pažeidimą. Vyriausybės nutarimai minėtame straipsnyje nėra tiesiogiai minimi, tačiau ši blanketinė teisės norma turi būti aiškinama vadovaujantis teisės loginiu ir sisteminiu požiūriu. Vyriausybės nutarimo Nr. 207 preambulėje nurodyta, kad jis priimamas vadovaujantis tam tikrais teisės aktais, tarp jų ir Lietuvos Respublikos žmonių užkrečiamųjų ligų profilaktikos ir kontrolės įstatymo 21 straipsnio 3 dalies 1 punktu. Šiame punkte ir reglamentuojama karantino paskelbimo tvarka: „teritorijų karantiną skelbia ir atšaukia, jo dydį, ribas, trukmę ir režimą visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje ar keliose savivaldybėse tvirtina Vyriausybė sveikatos apsaugos ministro teikimu“. Teismo teigimu, tokiu būdu įstatymo leidėjas delegavo Vyriausybei teisę ir pareigą nustatyti Lietuvos Respublikoje karantiną, kai to reikalauja susidariusi situacija, ir detalizuoti konkretaus karantino metu taikomus apribojimus, kurių reglamentavimas viename teisės akte ar viename įstatyme yra netikslingas dėl skirtingų pavojaus visuomenės sveikatai pasireiškimo būdų bei skirtingų karantino suvaldymui reikalingų priemonių.

Teismas šioje nutartyje taip pat pabrėžė tai, kad Vyriausybės nutarimai dėl karantino paskelbimo buvo priimti atsizvelgiant į nepalankią epideminę COVID-19 ligos situaciją Lietuvos Respublikoje. Vyriausybės nutarimais reguliuojami su visuomenės sveikata susiję teisiniai santykiai, todėl jie priskirtini prie kitų visuomenės sveikatos srities teisės aktų, numatytų ANK 45 straipsnio 1 dalyje,

ir jų pažeidimas užtraukia atsakomybę pagal šį ANK straipsnį. Dar reiktų paminėti, kad pareiškėjos atstovas šioje byloje prašė taikyti LR ANK 3 str. 2 d. „įstatymas, švelninantis ar panaikinantį atsakomybę už administracinius nusižengimus arba kitaip lengvinantis administracinę atsakomybę traukiamo asmens ar asmens, kuriam paskirta, bet dar nebaigta vykdyti administracinę nuobauda, teisinę padėtį, turi grįžtamąją galią“ dėl to, nes bylos nagrinėjimo metu draudimas susiburti daugiau nei vienam šeimos ūkiui negaliojo. Teismas pažymėjo, kad asmuo, padaręs administracinį nusižengimą, atsako pagal įstatymus, galiojusius to nusižengimo padarymo metu (LR ANK 3 straipsnio 1 dalis). ANK 45 straipsnio 4 dalies nuostatos, kurios inkriminuotos V. U., tiek administracinio nusižengimo padarymo, tiek nagrinėjimo metu nėra pasikeitusios. Aptariamai draudimai susiję su pandemijos valdymu, nustatomi tam, kad būtų užkirstas kelias koronaviruso plitimui, todėl vėlesnis jų panaikinimas asmens veiksmų, pažeidusių prieš tai galiojusius reikalavimus, nedaro teisėtais. Tokiu išaiškinimu teismas pabrėžė, kad nors karantino sąlygos keičiamos, jų kaita nelemia asmens veiksmų teisėtumo, kadangi teisiniu požiūriu asmens veiksmai vertinami konkrečiai pagal pažeidimo padarymo metu galiojusias Vyriausybės nustatytas sąlygas. Šioms sąlygoms nėra taikomas LR ANK 3 str. numatyta išimtis dėl grįžtamosios įstatymo galios. Ši nutartis aktuali taip pat ir dėl to, kad teismas pasisakė dėl LR ANK 45 straipsnio 4 dalyje įtvirtinto administracinio nusižengimo sudėties. Teismas nurodė, kad ši teisės norma pagal konstrukciją yra materialioji, tai reiškia, kad norint asmens veiksmus inkriminuoti pagal LR ANK 45 str. 4 d., turi būti nustatyta, kad buvo sukeltas pavojus išplisti pavojingoms ar ypač pavojingoms užkrečiamosioms ligoms. COVID-19 liga priskirtina prie ypač pavojingų užkrečiamųjų ligų. Nors byloje nėra pateikta duomenų, kad pažeidėjas ar kiti su juo artimoje erdvėje buvę asmenys pažeidimo metu būtų sirgę COVID-19 liga, tačiau ANK 45 straipsnio 4 dalyje įtvirtinti pavojingi padariniai nėra siejami su tuo, ar pažeidimą padaręs asmuo serga COVID-19 liga, ar ne. „Šiuo konkrečiu atveju nustatyta, jog V. U. nesilaikė nutarimo reikalavimų, šis nusižengimas konstatuojamas nepriklausomai nuo to, ar buvo nustatyta, kad tai realiai sukėlė kokias nors konkrečias pasekmes kitiems asmenims, t. y. ar asmuo užsikrėtė COVID-19 liga, ar ne, kadangi pagal formuojamą teismų praktiką atsakomybei pagal ANK 45 straipsnio 4 dalį kilti nebūtinai ligos požymių ar jos diagnozavimo nustatymas nei kitiems asmenims, nei pačiam pažeidėjui“. Nors

V. U. Teigimu, ji buvo persirgusi koronaviruso liga, byloje nėra tai pagrindžiančių įrodymų. Pagal tuometinį reglamentavimą asmens persirgimas nesudarė pagrindo nevykdyti nutarimo reikalavimų, kadangi platinti virusą gali ir persirgęs asmenys. Esant šioms aplinkybėms, teismas paliko policijos priimtą nutarimą pažeidėjos atžvilgiu ir pripažino jos veiksmus administraciniu nusižengimu pagal LR ANK 45 straipsnio 4 dalį.

Šioje nutartyje teismas aiškiai išdėstė teismų praktiką karantino sąlygų pažeidimo atvejais. Nors pažeidėja savo kaltę neigė pateikdama keletą motyvų, teismas visus juos paneigė. Teismas labai aiškiai išdėstė, kad nors LR ANK 45 str. nėra paminėti konkretūs teisės aktai, kuriais yra reglamentuotos karantino Lietuvoje sąlygos (nutarimai, operacijų vadovo sprendimai), tai nereiškia, kad už jų pažeidimą nebus taikoma atsakomybė. Taip pat aiškiai išdėstė, kad nors karantino sąlygos ir keitėsi, karantinas buvo atšauktas, tai nesuteikė galimybės asmenims, kurie karantino metu nesilaikė nustatytų sąlygų, išvengti atsakomybės. LR ANK 3 str. 2 d. nuostata dėl atsakomybės švelninimo netaikoma minėtiems teisės aktams, ši nuostata skirta išimtinai tik LR ANK ir jame esančioms teisės normoms. Pareiškėjos gynybinė pozicija, kad ji nesukėlė pavojaus išplisti koronaviruso infekcijai, nes jos pačios teigimu, ji buvo persirgusi minėta liga, todėl ji nepadarė administracinio nusižengimo, teisme buvo paneigta motyvuojant tuo, kad bet koks draudžiamas bendravimas tarp asmenų gali sukelti pavojų užsikrėsti ir pernešti virusą.

Kitoje teismo nutartyje teismas pasisakė dėl vykimo į kitą savivaldybę karantino metu, kai tai yra draudžiama. „N. V. Klaipėdos apskr. VPK Kretingos raj. PK 2021 m. gegužės nutarimu nubautas pagal LR ANK 45 straipsnio 4 dalį 750 Eur bauda už tai, kad karantino, paskelbto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020-11-04 nutarimu Nr. 1226 „Dėl karantino Lietuvos Respublikos teritorijoje paskelbimo“ laikotarpiu, nesilaikė ribojimo judėti Lietuvos Respublikos teritorijoje tarp savivaldybių ir neturėdamas nutarimo 2.1.7. papunktyje numatyto pagrindo, 2021-01-18 Kretingos rajone, rajoniniame kelyje automobiliu BMW, vyko iš Klaipėdos r. į Kretingos r., tuo sukėlė pavojų išplisti COVID-19 ligai ir tuo nesilaikė nutarimo 2.1.7 papunkčio reikalavimų“. Apygardos teisme pažeidėjas savo skunde nurodo, kad: „teismas, priimdamas nutartį, nepagrįstai rėmėsi pirminiais jo teiktais parodymais, tačiau subjektyviai atmetė pateiktus faktinius įrodymus ir duomenis, įrodančius neatidėliotiną būtinybę vykti į kitą savivaldybę (nes planavo asmeninę vestuvių šventę, ir vyko apžiūrėti sodybą, kurią planavo išsinuomoti ir, būtina pabrėžti, kad jo vestuvių

šventė įvyko toje pačioje sodyboje, kurią vyko apžiūrėti). Apelianto teigimu, byloje nėra jokių objektyvių įrodymų, patvirtinančių, kad būtent tuo metu, kuriuo jis ir jo sužadėtinė (šiuo metu žmona) yra kaltinami padarę administracinį nusižengimą, policijos pareigūnai būtų tyrę ar analizavę šias ar kitas panašias aplinkybes. Bylos medžiagoje pareigūnas, surašęs administracinio nusižengimo protokolą, neatliko jokių veiksmų aiškinantis, ar jo veiksmai „sukėlė pavojų išplisti COVID-19 ligai“. Nebuvo renkami ar tiriami įrodymai, kuriais būtų įrodyta, kad jis ir sužadėtinė vyko į kitą savivaldybę be objektyvios ir pagrįstos priežasties“. Apeliantas taip pat pažymėjo, jog užkrečiamųjų ligų įstatymo 9 straipsnyje nustatyta, kad asmenys, kurie neprivalo būti hospitalizuoti ir / ar izoliuoti dėl užkrečiamos ligos, nėra laikomi pavojingais asmenims, kadangi nuo jų negali užsikrėsti kiti asmenys. Pagrindinis pažeidėjo motyvas buvo tas, kad minėto įstatymo kontekste, asmuo, kuris neserga užkrečiamąja liga, kuris nėra įtariamas, kad serga užkrečiamąja liga, taip pat asmuo, kuris nėra pripažintas turėjęs sąlytį su sergančiuoju užkrečiamąja liga (ir dėl to neprivalo izoliuotis), yra laikomas nepavojingu asmeniu, nes nuo jo negali užsikrėsti kiti asmenys. Asmenys, kuriuos įstatymas laiko nepavojingais, objektyviai negali kelti pavojaus išplisti užkrečiamai ligai. Kadangi COVID-19 liga plinta tik nuo šią ligą sukeliančio viruso nešiotojo, byloje nesant įrodymų, kad jis buvo šią ligą sukeliančio viruso nešiotojas, tvirtinti, kad jis sukėlė pavojų išplisti koronavirusui, yra neteisėta ir neteisinga. Apygardos teismas pasisakė, kad: „skundžiamoje nutartyje visiškai teisingai nurodomas nusižengimo metu galiojęs teisinis reguliavimas, pagal kurį tam tikru periodu buvo ribojamas asmenų judėjimas tarp savivaldybių, išskyrus tam tikrus numatytus atvejus, tokius kaip: vykimas darbo reikalais, dėl artimų giminaičių mirties, sveikatos priežiūros paslaugų, dėl kitų objektyviai pagrįstų neatidėliotinių priežasčių, kai vykimas į kitą nei savo gyvenamosios vietos savivaldybę yra neišvengiamai būtinas ir t. t.“. Apeliantas savo judėjimą tarp savivaldybių motyvavo tuo, kad buvo neatidėliotina būtinybė vykti į kitą savivaldybę – planavo asmeninę vestuvių šventę, todėl vyko apžiūrėti sodybą, kurią ketino išsinuomoti, būtent toje pačioje sodyboje ir įvyko vestuvių šventė. Skundžiamoje pirmos instancijos teismo nutartyje teismas įvertino N. V. pateikiamas gynybines versijas, pažymėjo, jog sodybos būsimų vedybų šventei nuoma nelaikytina išimtimi, dėl kurios būtų galima pateisinti ribojimo vykti į kitą savivaldybę nesilaikymą, taip pat negali būti priskirta prie neatidėliotinių ir neišvengiamai būtinų priežasčių. Apygardos teismas visiškai pritarė

šiems apylinkės teismo argumentams, pridėdamas tai, kad apeliantas sodybos klausimus galėjo išspręsti nuotoliniu būdu ar per trečiuosius asmenis, tokiu būdu paisant valstybėje karantino metu nustatytų ribojimų. Kadangi N.V. to nepadarė, pasirinko vykti į kitą savivaldybę, nors tai buvo draudžiama, jis pagrįstai patrauktas administracinėn atsakomybėn dėl nutarime numatyto asmenų judėjimo ribojimo tarp savivaldybių pažeidimo. Dalis apeliacinio skundo argumentų susiję su tuo, jog, pasak apelianto, byloje nesiaiškinta, ar jo veiksmai sukėlė pavojų išplisti COVID-19 ligai, kas yra privaloma pagal LR ANK 45 straipsnio 4 dalį. Tam, kad veika būtų galima kvalifikuoti pagal ANK 45 straipsnio 4 dalį, pakanka nustatyti, jog asmuo padarė Lietuvos Respublikos žmonių užkrečiamųjų ligų kontrolės ir profilaktikos įstatymo pažeidimą. Nagrinėjamu atveju neginčytinai nustatyta, kad administracinėn atsakomybėn patrauktas N. V. nesilaikė nutarimo 2.1.7. papunkčių (aktuali redakcija) reikalavimų, nes jo vykimas į kitą savivaldybę nebuvo išskirtinis atvejis, numatytas minėtame nutarime. Teismas pakartojo prieš tai nagrinėtų nutarčių argumentus, kad LR ANK 45 straipsnio 4 dalies normoje nurodyti pavojingi padariniai yra vertinamieji, nesiejant jų su tuo, ar pažeidimą darantis asmuo serga koronavirusu, ar ne. Atsakomybei pagal ANK 45 straipsnio 4 dalį kilti nebūtina nustatyti ligos požymių nei kitiems asmenims, nei pačiam pažeidėjui. Atsakomybė pagal ANK 45 straipsnio 4 dalį kyla įvertinus visas bylos aplinkybes, pažeidėjo padarytais veiksmais sukeltą realų pavojų išplisti pavojingai ligai. Pažeidėjo skundžiamoje nutartyje visiškai pagrįstai teismas akcentavo, jog N. V. norėdamas apžiūrėti dominančią sodybą, netgi ne vienas keliavo į kitą savivaldybę, o su būsima žmona, kas padidino tikimybę ligos plitimui. Taip pat natūralu, jog norėdamas sodybą apžiūrėti, bendravo su kitais asmenimis. Toks judėjimas tarp savivaldybių nesant būtinų ir neatidėliotinių priežasčių šiuo atveju buvo pavojingas ir realiai sukėlė pavojų. N. V. privalėjo laikytis nutarime numatytų ir visiems Lietuvos Respublikos gyventojams privalomų reikalavimų dėl judėjimo ribojimų, o to nepadaręs, turi prisiimti ir tokio savo neteisėto elgesio pasekmes. Pasak Klaipėdos apygardos teismo, „subjektyvus asmens manymas, jog jis pats ar kiti asmenys neserga, savaime neatleidžia nuo nutarime numatytų įpareigojimų laikymosi“. Šioje situacijoje, jeigu būtų nustatyta, kad įvykio metu N. V. sirgo COVID-19 liga, jo veiksmai būtų buvę vertinami nebe administracinių, o baudžiamosios teisės normų kontekste (Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 277 straipsnis). Todėl buvo paliktas galioti policijos priimtas nutarimas ir

asmens veiksmai kvalifikuoti pagal LR ANK 45 str. 4 d.

Šios teismo nutartys akivaizdžiai parodo, kokį darbą atliko teismai, nagrinėdami asmenų skundus. Jie nepalikto vietos įstatymo interpretavimui ir suformavo pagrindines administracinės atsakomybės už karantino reikalavimų pažeidimus nuostatas bei tokių pažeidimų sudėtis. Pateiktos nutartys yra tipinės, kadangi būtent aptartais atvejais ir buvo pažeidinėjamos karantino sąlygos: apsauginių kaukių nedėvėjimas, draudimų lankytis pas kitus asmenis ar keliauti į kitos savivaldybės teritoriją pažeidimai. Teismų suformuota praktika prisidėjo ir prie policijos tyrimų kokybės, sumažino neteisėtų ir neteisingų sprendimų priėmimą ir nutrauktą administracinių medžiagų kiekį.

Išvados

1. Karantinas Lietuvoje buvo paskelbtas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. kovo 14 d. nutarimu Nr. 207, kuriame buvo išdėstytos pamatinės karantino sąlygos. Tuo pačiu nutarimu buvo nurodyta pavesti valstybės lygio ekstremaliosios situacijos valstybės operacijų vadovui gavus pasiūlymus dėl būtinų karantino priemonių nustatymo, nustatyti konkrečias karantino režimo priemones;
2. Pagrindinės sąlygos, kurios buvo taikomos karantino metu Lietuvoje – privalomas apsauginių veido kaukių dėvėjimas vyresniems nei 6 metų asmenims, ne mažesnis nei 2 metrų atstumo laikymasis tarp asmenų, švenčių metu galiojęs draudimas be pateisinamos priežasties vykti į kitą savivaldybę;
3. Draudimas dėl apsauginių veido kaukių dėvėjimo turėjo išimtis – amžiaus cenzas (vyresniems nei 6 metai) bei dėl asmens sveikatos (būklės, kai apsauginės veido kaukės dėvėjimas gali pakenkti sveikatai);
4. Administracinė atsakomybė už karantino reikalavimų pažeidimus yra numatyta LR ANK 45 str. 3 d. (LR ANK 45 str. 1 d. nurodytos veikos, sukėlusios pavojų išplisti pavojingoms ar ypač pavojingoms užkrečiamosioms ligoms) ir 4 d. (LR ANK 45 str. 1 d. nurodytos veikos, sukėlusios pavojų išplisti pavojingoms ar ypač pavojingoms užkrečiamosioms ligoms, padarytos karo, nepaprastosios padėties, mobilizacijos, karantino, riboto karantino metu, taip pat susidarius ekstremaliajai situacijai ar ekstremaliajam įvykiui, jeigu ekstremalioji situacija ar ekstremalusis įvykis kelia pavojų žmonių gyvybei ar sveikatai);
5. Pagrindinės praktinės problemos, su kuriomis teko susidurti policijos pareigūnams fiksuojant ir tiriant karantino reikalavimų nusižengimus, žmonių priešiškas nusistatymas prieš taisykles ir atsisakymas bendradarbiauti su policijos pareigūnais, paties pažeidimo fiksavimas, kai yra nesilaikoma atstumų ar draudimo rengti šventes nesilaikymas, kai reikalinga nustatyti visas pažeidėjų tapatybes;
6. Ribojimams keliauti tarp savivaldybių buvo taikomos griežtos išimties, kurios buvo nustatinėjamos konkrečiu atveju. Asmenų subjektyvus manymas, kad jų kelionė į kitą savivaldybę yra būtina, dėl ko jiems negalioja draudimas, neatleido nuo atsakomybės;
7. Vyriausybės nustatytų karantino sąlygų kaita nereiškia, kad asmens veiksmai praėjus kuriam laikui laikomi teisėtais. Asmens veiksmas yra vertinami pagal tuo metu galiojančius reikalavimus, o įstatymo grįžtamąją galią turi tik administracinių nusižengimų kodekso nuostatos.

Literatūra

1. Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas. 2015 m. birželio 25 d. Nr. XII-1869 Vilnius. TAR, 2015-07-10, Nr. 1121645;
2. Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 45, 46, 96, 506, 526, 589 ir 608 straipsnių pakeitimo įstatymas. 2020 m. kovo 31 d. Nr. XIII-2830. TAR, 2020-04-02, Nr. 6899. <https://eseimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/c0bcdfd273e511eaa38ed97835ec4df6?jfwid=33p638aod>;
3. Lietuvos Respublikos civilinės saugos įstatymas. 1998 m. gruodžio 15 d. Nr. VIII-971. Valstybės žinios, 1998, Nr. 115-3230. Suvestinė redakcija nuo 2021-09-01. <https://eseimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.69957/INPKProKwU>;
4. Lietuvos Respublikos žmonių užkrečiamųjų ligų profilaktikos ir kontrolės įstatymas. 1996 m. rugsėjo 25 d. Nr. I-1553. Valstybės žinios, 1996, Nr. 104-2363. Suvestinė redakcija nuo 2021-03-26 iki 2021-11-30;
5. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas dėl karantino Lietuvos Respublikos teritorijoje paskelbimo. 2020 kovo 14 d. Nr. 207. TAR, 2020-03-14, Nr. 5466. <https://eseimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/deaf8694663011eaa02cacf2a861120c/asr>;
6. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas dėl karantino Lietuvos Respublikos teritorijoje paskelbimo. 2020 m. lapkričio 4 d. Nr. 1226. TAR, 2020-11-05, Nr. 23062. <https://eseimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/a2b5da801f4a11eb9604df942ee8e443>;
7. Lietuvos Respublikos Sveikatos apsaugos ministras – valstybės lygio ekstremaliosios situacijos valstybės operacijų vadovas. Sprendimas dėl COVID – 19 ligos (koronaviruso) atvejo apibrėžimo atnaujinimo.

- 2020 m. kovo 10 d. Nr. V-328. TAR, 2020-03-16, Nr. 5547. <https://eseimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/8e3710f1678b11eaa02cacf2a861120c>;
8. Lietuvos Respublikos Sveikatos apsaugos ministras – valstybės lygio ekstremalios situacijos valstybės operacijų vadovas. Sprendimas dėl koronaviruso (COVID - 19) valdymo priemonių. 2020 m. kovo 12 d. Nr. V-343. TAR, 2020-03-13, Nr. 5393. <https://eseimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/e05875c064ea11eaa02cacf2a861120c>;
 9. Lietuvos Respublikos Sveikatos apsaugos ministras – valstybės lygio ekstremalios situacijos valstybės operacijų vadovas. „Sprendimas dėl Lietuvos Respublikos Sveikatos apsaugos ministro – valstybės lygio ekstremalios situacijos valstybės operacijų vadovo 2020 m. rugpjūčio 7 d. sprendimo Nr. V-1816 „Dėl asmenų, kuriems skirta izoliacija, kontrolės“ pakeitimo 2020 m. rugsėjo 10 d. Nr. V-2019.TAR, 2020-09-11, Nr. 19063. <https://eseimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/68271130f37711eab72ddb4a109da1b5>;
 10. Kauno apygardos teismo 2021 m. rugsėjo 30 d. nutarimas administracinio nusižengimo byloje Nr. AN2-465-383/2021. <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/teksta.aspx?id=8c7ce1bf-cb68-404f-9341-30b323162f4b>;
 11. Klaipėdos apylinkės teismo 2021 m. rugsėjo 29 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. II-590-729/2021. <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/teksta.aspx?id=d53bd9de-8732-4a3c-a003-3e3c4f908c33>;
 12. Klaipėdos apygardos teismo 2021 m. lapkričio 3 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. AN2-340-360/2021. <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/teksta.aspx?id=f5c70143-a3a5-4b11-8c70-6f8164c8af67>;

ADMINISTRATIVE LIABILITY FOR VIOLATING THE COVID-19 LOCKDOWN REQUIREMENTS: THE CASE OF LITHUANIA

Summary

The Covid-19 pandemic changed the whole world and Lithuania, which were challenged to control the dangerous virus. The situation, which had no analogue in Lithuania, forced the authorities to change many laws to minimise the impact of the pandemic on the state. The Code of Administrative Offences of the Republic of Lithuania has been supplemented with certain offences related to violating lockdown conditions. This change has also affected the activities of the police authorities, who had to develop practices for investigating such administrative offences. This article discusses the successful termination of the spread of Covid-19 in Lithuania by introducing certain restrictions and the responsibility for obeying them.

Keywords: COVID-19, lockdown, government decree, lockdown conditions.

Informacija apie autorius

Kristina Konkova. Kauno kolegijos Verslo fakulteto verslo vadybos ir teisės katedros studentė. Mokslinių tyrimų kryptis: administracinė teisė.
El. pašto adresas: kristina.ko8586@go.kauko.lt

Violeta Naujokienė. Kauno kolegijos Verslo fakulteto verslo vadybos ir teisės katedros lektorė. Mokslinių tyrimų kryptis: administracinė teisė.
El. pašto adresas: violeta.naujokiene@go.kauko.lt